

ПРОГРАМА

**за управление и развитие на Институт по лозарство и винарство –
Плевен**

**за периода 2018 – 2022 г., представена от
проф. д-р Иван Дянков Пачев,
за участие в конкурс за директор на Института**

Институтът по лозарство и винарство е държавно научно-изследователско учреждение в структурата на Селскостопанска академия (ССА) към Министерството на земеделието и храните (МЗХ). Извършва научно-изследователска, научно-приложна и производствена дейност в областта на лозарството и винарството.

Институтът по лозарство и винарство е създаден през 1902 г. като Държавна опитна станция по лозарство и винарство с решение на Министерството на земеделието и търговията. Регионът на Плевен е определен като подходящ за основаване на станцията по препоръка на известния в Европа професор Пиер Виала от Парижкия земеделски институт. Държавната опитна станция е първото научно-изследователско учреждение в областта на лозарството и винарството у нас и пето в света след Русия (1828), Италия (1872), Франция (1874) и Унгария (1898).

В началния период, изследователската работа на станцията изцяло е подчинена на задачата за спасяване на лозарството от филоксерното нашествие чрез въвеждане на технологията за присаждане на лозата и организиране на първите лаборатории у нас за научни изследвания на европейско ниво, което е основа за изграждане на «новото лозарство» на страната. Затова допринасят опитът и научните знания на френския инженер-агроном Изидор Боск, назначен за управител на станцията. Под негово ръководство се слага началото на изследване на почвите в страната, проучване афинитета на местните сортове лози с интродуцираните лозови подложки, проучване на болестите и неприятелите по лозата, изследване на технологичните качества на вината.

За сериозни постижения в научно-изследователската работа и необходимост от лозарска наука в България, с Указ на XXV-то Народно събрание от 01.01.1944г., станцията е преобразувана в Лозаро-винарски опитен институт, седалище - гр. Плевен.

През сто и петнадесет годишната си история, значими за лозарската практика са изследванията на института за обогатяване на лозовия сортимент с интродуцирани и селектирани в института десертни и винени сортове, усвояване на наклонени терени с лозя, подходящи системи за резитба на зряло и зелено, разработени са съвременни технологии за механизано отглеждане на лозята, методи и средства за борба с болестите и неприятелите по лозата. С така цитираните разработки и с

прякото участие на научния състав, институтът е допринесъл за развитието на лозарството и винарството в страната. През 1965 г. България достига своя апогей като заема първо място в света по износ на десертно грозде, площите с десертни и винени сортове са над 2 млн дка, произвеждани са над 100 млн присадени вкоренени лози, от които половината за износ. За периода 1970 - 1989 г. изследователската работа е основана на високостъбленото и ширококоредово отглеждане на лозята и разработената на тази основа технология, за която колектив на института получава правителствена награда.

През последните години Институтът по лозарство и винарство запази позицията си на национален институт, който работи по проблемите на лозарството и винарството у нас. В ИЛВ – Плевен са селектирани общо 43 лозови сорта и клона, някои от които са основни за десертното и винено гроздопроизводство в България. Разработени са технологии за производство на лозов посадъчен материал, грозде и вино, технологии за борба с болестите, неприятелите и плевелите в лозята, технологии и схема за получаване на предбазов, базов и сертифициран лозов посадъчен материал, разработени са технологични и организационно-икономически модули за производство на грозде, технологична схема за производство на екологично чиста продукция от грозде и вино. Създадена е и се поддържа най-голямата ампелографска колекция на Балканите и Европа с 1865 сортаименования. Институтът е участник в Европейската мрежа за съхраняване на растителните генетични ресурси.

С присъединяване на България към Европейския съюз, Институтът по лозарство и винарство - Плевен е част от европейското научно пространство със сто и петнадесет годишната си история, значими научни постижения и квалифициран научен потенциал с възможност да предлага научни решения по проблемите на лозарството и винарството.

От маркираните по-горе научни постижения, може да се направи извода, че ИЛВ Плевен е уважавано научно учреждение с достойно място в историческото развитие на аграрната наука и практика в страната.

Отчитайки богатата история, природната даденост, научните продукти, материалната база, генетичните материали, научния потенциал, с който разполага, моето виждане, като специалист, съпричастен с дейността на Института по лозарство и винарство – Плевен е, че същия може да отговори на съвременните изискванията за развитие не само на българската но и на европейската аграрна наука.

В този смисъл е и програмата, която представям на Вашето внимание за управление и развитие, целяща икономическа ефективност на научните изследвания и производствената дейност на базата.

ЦЕЛ И СТРАТЕГИЯ ЗА ПОСТИГАНЕ

Целта на преобразуванията и промените, които е необходимо да продължат е въвеждането на проектния принцип, чрез разпростиране обемите на работата по отделните научни направления до рамките на субсидията от ССА и приходите, които те самите успеят да реализират. По този начин:

- ще се създаде възможност на пазарно-ориентираните направления да се развиват ускорено, за да носят повече приходи за собственото си развитие и за Института;
- ограничаване на работата, без налагане на грубо администриране на по-неперспективните и по-лошо работещите направления на научната дейност;
- по чисто финансови съображения научните работници в Института да се привлекат и преориентират, мислят и работят за практическата реализация на научните продукти;
- стимулиране дейността на добре работещите научни сътрудници;
- преосмисляне на работата от неангажираните научните работници, чиято работа до момента се финансира от други, добре работещи направления в Института;
- оптимизиране на разходите по всички направления до рамките на реализираните приходи;
- даване възможност на научните сътрудници да оперират с по-голямата част от реализираните от тях средства за развитие на творческия потенциал на кадрите.

Основното ми виждане за развитие на ИЛВ се крепи на следните десет принципа:

1. Създаване на нови сортове и клонове лози с по-добри агробиологични и технологични качества, а една част от тях да са с повишена устойчивост на стресови фактори подходящи за биологично производство на грозде и вино;
2. Разработване на иновативни технологии и решения за биологично и конвенционално гроздо производство;
3. Опазване и управление на националните ресурси (генетични ресурси, почви, води);
4. Проучване на отрицателното въздействие на промените на климата върху лозата, гроздето и виното;
5. Актуализиране на конкурентоспособността на гроздо производството и производството на бели, червени вина и ракии;
6. Развитие на винен туризъм и създаване на винени пътища;

7. Интегрирана политика за развитие на лозарството в различните райони на България;
8. Устойчиво развитие и конкурентоспособност на биопроизводството;
9. Качество и безопасност на гроздето и виното за здравословен начин на живот;
10. Създаване на условия за устойчиво развитие на научния потенциал и капацитет на лозарската наука.

НАУЧНА СТРУКТУРА

За периода, касаещ програмата предлагам следната структура:

А. Сектор „Наука”

1. Отдел «Сорт и сортоподдържане»
2. Отдел «Технологии»
3. Отдел «Растителна защита»
4. Отдел „Винарство и химия”
5. Бюро за “Научно-техническа информация, консултантска дейност и проектиране”

Б. Сектор „Производствено-експериментална база /ПЕБ/”

1. Опитно поле за провеждане на научно-изследователска и производствена дейност.
2. Експериментална изба за производство на оригинални вина предимно от сортова селекция на ИЛВ - Плевен.

В. Финансово-счетоводен отдел

Финансово-счетоводният отдел работи с програмен продукт АЖУР-15,5, отговарящ на изискванията на нормативната уредба. Персоналът е от квалифицирани кадри, снабдени с необходимата компютърна система. Процесът на работа е изцяло автоматизиран. Комуникацията с външни организации се осъществява по електронен път.

ПЕРЕСПЕКТИВИ И ЗАДАЧИ

А. „НАУКА”

Научноизследователската и приложна дейност в областта на лозарството и винарството ще се извършва от 18 научни сътрудници с научни степени и звания в 6 специалности – лозарство, винарство, растителна защита, механизация на селскостопанските машини,

мелиорации, икономика. В структурата на института са формирани 4 отдела:

В отдел "Сорт и сортоподдържане" изследователската работа се води за:

- Усъвършенстване и поддържане на сорта чрез интродукция и проучване на агробиологичните и технологични качества на сортове и клонове лози и лозови подложки за обогатяване на сортовия състав в страната и за поддържане на генбанка. Понастоящем генбанката на Института включва 1695 културни сортове лози, 220 елитни хибридни форми и клонове, 89 директни хибрида и 41 подложки;
- Хибридизация за получаване на нови сортове с ценни стопански качества, в т.ч. на десертни семенни и безсеменни и сортове с повишена устойчивост на биотичен и абиотичен стрес;
- Клонова селекция за отбор на стопански ценни клонове от основните и от новоселекционираните лозови сортове и подложки у нас.

В отдел "Технологии" се включват направленията посадъчен материал, агротехника, физиология, механизация и икономика. Разработват следните проблеми:

- усъвършенстване на технологиите за производство на лозов посадъчен материал;
- установяване на подходящи системи за отглеждане на лозовите насаждения с цел оптимизиране количеството и качеството на гроздето и повишаване дълголетие на лозята;
- запазване на почвеното плодородие, подобряване продуктивността на лозите с цел повишаване рентабилността при производството на десертно и винено грозде;
- разработване и подобряване на технически средства и технологии за механизирани на основните работни процеси в лозарството;
- проучвания върху икономическите и организационните проблеми на лозарството, включващи разработване на пакет от икономически регулатори, мероприятия и организационни форми на високоефективно развитие на лозарството в условията на пазарната икономика.

В отдела по "Растителна защита" се провеждат се изследвания с цел:

- биологични и екологични проучвания за установяване на нови данни за известни и за новоустановени вредители;
- установяване на методи и средства за борба с вредителите, в т.ч. интегрирани системи за борба;
- усъвършенстване и хармонизиране на схемата и методите за получаване на свободен от вирусни и други системни заболявания

размножителен и посадъчен материал от категориите “базов” и “сертифициран” с нормативите на Европейския съюз.

В отдел “**Винарство и химия**” извършват технологични изследвания на винени сортове за производство на нови асортименти вина и напитки. Правят се проучвания:

- интродуцирани и новоселекционирани сортове, клонове и хибриди;
- влияние на някои технологични и екологични фактори върху мъстта и виното;
- създаване на нов асортимент вина от новоселекционирани сортове лози и местни традиционни сортове;
- Определят се остатъчни количества от пестициди в почвата, лозата и гроздовите производи мъст, сокове, вина и високоалкохолни напитки;

Б. Бюро за “Научно-техническа информация, консултантска дейност и проектиране”

Дейността по научното обслужване е извършвана от Научно-техническа информация, консултантска дейност и проектиране и целия колектив на ИЛВ.

Бюрото представя нашите научни продукти на национални, международни и регионални селскостопански изложби и внедряването им в практиката чрез договори. Работещите в бюрото организират и откритите дни в Института с рекламна цел.

- Извършва информационна и консултантска дейност
- Поддържа библиотека със специализирана научна литература.
- Участва в организирането на провежданите от ИЛВ конференции, дискусии, научни сесии, семинари, обучение на кадри и в издаването на пропагандни материали по лозарство.
- Участва в извършваната от Института проектантска дейност.

В своята дългогодишна история ИЛВ винаги е заемал полагащото му се място, като носител на новости в земеделието, както за региона, така и за страната. За внедряване на научните продукти са използвани различни форми като лични контакти на научните работници със специалисти от практиката, ежегодно участие в съвещания, организирани на областно ниво, участие в национални разработки в областта на производството на посадъчен материал, участие в разработване на нормативни документи и др. Научните работници ще използват всички възможни форми, за да може научният продукт да стигне до потребителя. Това е най-високата оценка на резултатите от научно-изследователската работа. По този начин Институтът допринася за повишаване културата на земеделието в страната, което е национална политика на ССА.

Необходимо е да се направи още:

1. Акредитация на ИЛВ за обучение на докторанти по специалността лозарство.
2. Обучение на земеделски производители и провеждане на семинари, свързани със стабилизиране на лозарството;
3. Разработване и участие в проекти за усвояване на европейските фондове за българското земеделие по „Програма за развитие на селските райони“;
4. Кандидатстване с проекти за обучение и повишаване квалификацията на земеделски производители и специалисти.
5. Сключване на лицензионни договори за производството на посадъчен материал на сертифицирани сортове.
6. Ускорено внедряване в лозарската практика на новоселекционирани десертни и винени лози.
7. Актуализиране на районирането на лозарството в Р България.
8. Рекламна дейност на научите постижения на Института и довеждането им до крайния потребител.
9. Ежегодно организиране на изложба и дегустация на грозде и вино получени от сортовата селекция на ИЛВ.

Международно сътрудничество

В бъдеще да се продължи и актуализира международното сътрудничество по проблемите на лозарството и винарството с водещи научни учереждания.

Необходимо е да се създадат предпоставки за инициатива на научните сътрудници към създаване на лични контакти с чуждестранни учени и прерастването им в проекти за съвместна работа, разработване на съвместни проекти и научноизследователски програми с страните от ЕС, Китай, Русия, Украйна и други страни от ОНД, Сърбия, Словакия, Чехия, Полша др.

Важна задача пред научния колектив е включването в проекти по «Хоризонт 2020», по мерки 16.1 и 1.4 на МЗХГ, ФНИ при МОН и др.

С. ПРОИЗВОДСТВЕНА И ТЪРГОВСКА ДЕЙНОСТ

Институтът разполага с производствено – експериментална база и производствено-винарска изба.

В производствено-експерименталната база се провежда изследователската работа при полски условия по задачи и проекти от Координационната научна програма на института. Едновременно се извършва и производствена дейност.

Институтът предлага на клиенти в магазините си лозов посадъчен материал, десертно грозде от ранни, средно-ранни и късни сортове, бели и червени вина и ракия собствено производство.

1. Десертни сортове, селекция на ИЛВ-Плевен и общоизвестни Супер ран Болгар, Мискет плевенски, Брестовица, Плевенски фаворит, Милана и др..

2. Винени сортове, селекция на ИЛВ-Плевен и общоизвестни Сторгозия, Мискет кайлъшки, Мерло, Мискет врачански, Каберне совиньон, Мискет отонел, Плевенска роса, Кайлъшки рубин и др.

Необходимо е да се увеличи работата по:

- разработване на инженерни проекти за създаване на нови лозя, маточници и маточни лозя;
- разработване на инженерни проекти за възстановяване на плододаващи лозя;
- разработване на инженерни проекти за създаване на лозарски и пепиниерни стопанства;
- анализиране на почвени и листни проби за определяне торопотребността на лозите;
- анализи на грозде, мъст, вина и високоалкохолни напитки;
- анализи за определяне на потенциалната родovitост на пъпките в зимните очи и установяване степента на измръзване;
- оказване помощ на практиката:
  - при създаване на лозя и маточници;
  - при производството или закупуването на лозов посадъчен материал;
  - резитби на зряло и зелено;
  - формиране на млади насаждения;
  - опазване от болести и неприятели;
  - почвообработки и борба с плевелите;
  - торене.

с посочените направления се цели ефективно управление и затваряне на цикъла:

финансиране-изследване-краен научен продукт- пазарен продукт.

ФИНАНСИРАНЕ НА НАУЧНАТА ДЕЙНОСТ

Сегашното икономическо състояние на Института налага виждането ми относно финансирането да бъде от следните източници:

1. Субсидия от ССА.
2. От сортоподдържане на създадените в Института сортове лози, които се предоставят на Експерименталната база за производство на посадъчен материал.

3. От лицензионни договори за внедряване на сортове и технологии на Института и роялти.
4. Участие в проекти, финансирани извън ССА – от МОМН и от програмите на Европейския съюз.
5. Приходи от услуги и наеми.
6. Винифициране на виноматериали по договор на ишлеме.
7. Сключване на консултантски договори.
8. Активно участие на научните сътрудници, работещи с културите, застъпени в дейността на други фирми и организации за осигуряване на допълнително материално стимулиране.

Съобразявайки се с пазарната конюнктура и заеманата пазарна ниша за реализацията на лозов посадъчен материал, десертно грозде от ранни, средно-ранни и късни сортове, бели и червени вина и ракия собствено производство и др.

Необходимо е:

1. Завишаване на приходите от научна дейност;
2. Получаване на приходи от роялти;
3. Запазване размера на субсидията за науката за сметка на приходи от ПЕБ;
4. Увеличаване на приходите от експерименталната дейност, като в зависимост от реализацията ежегодно ще променяме размерите на количеството посадъчен материал;
5. Намаляване на разходите по отглеждане на полските култури в резултат на подмяна на остарялата и силно амортизирана техника с нова (разход на гориво и резервни части);

КАДРОВА ПОЛИТИКА И КВАЛИФИКАЦИЯ

В Институт по лозарство и винарство - Плевен работят 18 н.сътрудници, от които: професори – 2; доценти – 5; ас. – 6; гл.ас. – 5, образователната и научна степен „доктор” – 12. По възрастов състав научните работници се разпределят както следва: до 35 г. – 3 сътрудника; до 50 – 9; до 60 – 1; над 60 - 5.

Необходимо е стабилизиране и развитие на научните кадри. Основната причина е ниското възнаграждение. Според мен, за привличане и задържане на квалифицирани кадри е необходимо да се стимулират не само научните сътрудници, но и целия колектив.

Много трябва да се работи за израстването на младите кадри, усъвършенстването и повишаването на квалификацията на кадрите в Института, като се обърне особено внимание на новопостъпилите научни сътрудници. Създаване на условия и ускоряване на процесите на научно израстване на младите учени, чрез успешно завършване на докторантурите

и навременно разкриване на конкурси за придобиване на следващото научно звание. Необходимо е да им се даде възможност за вътрешна специализация, да им се изискват библиографски справки по темите, когато литературата при нас не е достатъчна. За пълноценни и задълбочени знания и успешно представяне на международни форуми считам, че е крайно наложително всички научни сътрудници да преминат поне две нива на обучение на английски език, като им се заплаща част от таксата и им се предостави свободно време за посещение на курсовете.

Смятам ежегодно, на заседание на Научния съвет да се разглежда състоянието на младите научни сътрудници и им се поставят етапни срокове за разработване на докторски теми, методични планове, зачисляване, явяване на изпит и защита. През последните години специализациите в чужбина са едно от слабите звена.

Приветствам всяка инициатива за участие като експерти на нашите научни сътрудници към Бюрото по труда, МЗГ и други външни искания.

Смятам да подновя и поддържам добри контакти с Аграрния университет, Пловдив и Агрономическия факултет към Лесотехническият университет, София Аграрния факултет в Тракийския университет за набиране на кадри. Поддържане на сътрудничество с ПГЛВ «Ал. Стамболински» и други земеделски училища за подготовка на средни кадри за лозарството.

Ще съдействам за добрия микроклимат в колектива и ще толерирам етичните и коректни отношения. И в бъдеще ще бъда партньор и сътрудник на синдикатите, „КНСБ” и „ФНСЗ”, в техните инициативи, особено касаещите добрата социална политика в ИЛВ.

Усилията ми ще бъдат насочени към сплотяване на екип от амбициозни, инициативни и знаещи хора, с които да се реализират целите и задачите на Института. Моето желание е да има диференциация в заплащането, за да може най-добрите от колектива да бъдат стимулирани.

Не на последно място, считам, че добрите връзки и сътрудничество с останалите звена от системата е от особено значение за развитие и прилагане на научната дейност в земеделието.

12.04.2018 г.

Подпис:.....

(проф. д-р Ив. Пачев)